

TOM SCHEPERS

OP ZOEK NAAR DE

HEILIGE GRAAL

Herontdekking van het christelijk geloof

Inhoudsopgave

Introductie	7
1. De Bijbel	13
Inleiding	13
1.1 Het Oude Testament	14
1.2 Het Nieuwe Testament	23
1.3 De totstandkoming van de Bijbel	32
1.4 De Bijbel begrijpen	45
2. God	63
Inleiding	63
2.1 Complexiteit in de beeldvorming van God	65
2.2 God de schepper	73
2.3 Scheppingsleer en evolutie	86
2.4 God, goden en afgoderij	97
3. Triniteit	109
Inleiding	109
3.1 Triniteit	110
3.2 God de Vader	120
3.3 God de Zoon	128
3.4 God de Geest	139
4. Verlossing, toekomst en eeuwig leven	159
Inleiding	159
4.1 De weg naar verlossing	161

4.2 Drie modellen van verzoening	186
4.3 Toekomst en eeuwig leven	203
5. De Kerk	217
Inleiding	217
5.1 Het ontstaan van de Kerk	218
5.2 De taak van de Kerk	224
5.3 Rituelen binnen de Kerk	240
Nawoord	261

Introductie

Op zoek naar de heilige graal

In de tweede helft van de middeleeuwen dook opeens een reliek op dat sindsdien een centrale rol heeft gespeeld in vele boeken, films, cultische bewegingen en complottheorieën. Bij het horen van de heilige graal gaan de gedachten vaak naar *De Da Vinci Code* of naar *Indiana Jones*. In dit soort verhalen is de graal een specifiek object met magische krachten. Het eerste verhaal over de graal, geschreven door de Franse dichter Chrétien de Troyes (1160-1191), geeft echter een andere invalshoek.

Chrétien de Troyes schreef over de jonge Perceval die zijn droom nastreefde om ridder te worden. In zijn leerproces kwam hij op bezoek bij de Visserkoning, waar hij een bloedende lans en een prachtige graal voorbij zag komen in een processie. Hij vroeg niet wat het was, ook al was hij zeer benieuwd. Hij had immers geleerd dat een goede ridder niet opgaat in nieuwsgierigheid. De dag erna was de Visserkoning overleden, en de graal was nergens meer te vinden. Om verschillende redenen kwam Perceval in een depressie terecht. Vijf jaar leefde hij in de wildernis, en hij was doodongelukkig. Hij kende geen God en diende niemand. Nergens kon hij de lans en graal vinden.

Chrétien de Troyes heeft het verhaal nooit afgemaakt. Hij stierf immers op jonge leeftijd. Veel mensen beweren daarom dat Perceval nooit de graal opnieuw heeft gevonden. Zelf ben ik er echter van overtuigd dat Perceval wel degelijk de graal hervond in het verhaal van Chrétien de Troyes.

Het laatste wat Chrétien de Troyes over Perceval schreef, vond plaats op een Goede Vrijdag. Hij reed die dag in volle uitrusting op een pad toen hij een groep ridders en vrouwen tegenkwam. Zij vroegen hem waarom hij wapens droeg op deze uiterst heilige dag. Perceval

wist niets van God, laat staan van Christus, en begreep daarom niet wat hij fout deed. De ridders stuurden hem naar een heilige kluizenaar die hem de weg zou wijzen. Ze kwamen daar net zelf vandaan. Perceval kwam aan bij een kleine kapel in het bos, waar hij huilend op zijn knieën viel. De kluizenaar riep hem bij zich, en de jongen vertelde over zijn fouten en ongelof. De kluizenaar nodigde Perceval uit om voor twee dagen in het klooster te verblijven. Hij moest eten wat de kluizenaar at en drinken wat hij dronk. In die dagen onderwees de kluizenaar Perceval in de geheimen van het geloof. Op zondag kreeg Perceval tijdens de eredienst het heilig avondmaal toegereikt. Hij dronk uit de beker en at van het brood. Hij was vervuld met vreugde terwijl hij huilde om zijn zonden.

Wie deze laatste scène goed leest, ziet dat Chrétien de Troyes Perceval wel degelijk de graal laat vinden. Kluizenaars aten niet tussen Goede Vrijdag en Pasen. De kluizenaar nodigde Perceval dus uit om met hem te vasten. In die periode werd Perceval onderwezen en leerde hij hoe hij werkelijk als een goed mens en een goede ridder kon leven. Het eerste wat Perceval samen met de kluizenaar at en dronk, was het heilig avondmaal. Hier vond Perceval grote vreugde. Door te drinken uit de beker met wijn werden de wonden in zijn hart genezen. Perceval vond wel degelijk de graal. Het was echter niet het magische object waar wij nu vaak aan denken.

In ons eigen leven zijn wij net als Perceval vaak op zoek naar een heilige graal die ons leven beter maakt. De bestverkopende *self-help*-boeken bungelen schitterende gouden gralen voor onze ogen waar wij onze armen naar uitstrekken. De gralen waar wij naar zoeken, zijn vaak magische recepten die ons sterker, gezonder, aantrekkelijker, rijker en populairder maken. De echte graal is er echter niet op uit om ons beter te maken door onszelf te verrijken. Nee, het maakt ons beter door ons steeds meer in verbinding te brengen met God.

Met dit boek hoop ik de rol in te nemen van de kluizenaar. Wellicht ben je als Perceval, en denk je voor het eerst in tijden na over wat je gelooft. Maar de kluizenaar was er ook voor de ridders en vrouwen die al voor lange tijd met God wandelden en zochten naar verdieping. Het is een boek van onderwijzing. Samen met jou denk ik na over grote thema's binnen het christelijk geloof. Het is niet leerstellig, maar ontdekkend. Ik tracht woorden te geven aan patronen die je wellicht

herkent in jouw eigen leven. Aan het einde van elk deelhoofdstuk vind je ook gespreksvragen, zodat je samen met anderen kunt nadenken over de onderwerpen die aan bod komen. Aan het einde van dit boek komen wij terug bij die beker met wijn, de schaal met brood en het water van de doop. En wellicht vind jij, net als Perceval, grote vreugde in het geheim dat daar verborgen ligt.

Routekaart voor onze reis

Met dit boek neem ik je mee op een spirituele reis door het christelijk geloof. Aangezien de christelijke denkwereld bijzonder groot is, kunnen wij zeker niet alles behandelen. Wel stoppen wij uitgebreid bij een aantal grote stations. Hier wijs ik jou op kernpunten die aanzetten tot nadenken. Ook het geoefende oog zal in het lezen zeker verdieping vinden.

Wij beginnen bij de Bijbel. Eerst neem ik je mee in het verhaal van het Oude en Nieuwe Testament. Dit is niet zozeer een samenvatting, maar eerder een verhaal waarbij de hoofdlijnen en kernpunten uit de Bijbelse geschiedenis naar de voorgrond komen. Vervolgens werpen wij een meer technische blik op de Bijbel. Hier kijken wij naar het proces van hoe verhalen ontstaan en bewaard blijven. Ook komt het redactieproces van Bijbelboeken en de Bijbel als geheel aan bod. De Bijbel is niet een gemakkelijk boek om te lezen. Daarom wijd ik ook een deelhoofdstuk aan verschillende leesregels die grote theologische denkers uit de geschiedenis aan ons hebben doorgegeven. Deze helpen ons om de Bijbel beter te doorgronden.

Het tweede hoofdstuk gaat over God. Spreken over God is erg lastig, aangezien God altijd zoveel groter en meer is dan elk beeld dat wij van Hem kunnen vormen. Daarom onderzoek ik in het eerste deelhoofdstuk verschillende wegen die ons kunnen helpen in het spreken over God. Vervolgens kijken wij naar het beeld van God de Schepper, en de implicaties daarvan voor ons eigen leven. Ook maken wij een gewaagde uitstap door te kijken naar de spanning tussen scheppingsleer en evolutie. Hierbij kijk ik niet zozeer naar de biologische correctheid, maar bespreek ik vooral de theologische en filosofische implicaties die scheppingsleer en evolutietheorie met zich meebrengen. Het laatste deelhoofdstuk over God gaat over God, goden en afgoderij. Ik neem je mee in het denkproces over hoe een god, religie of

ideologie dominant wordt in een specifieke context. Ook kijken wij naar verschillende vormen van afgoderij die vandaag de dag zeer prominent aanwezig zijn in de westerse wereld.

Nadat wij uitgebreid hebben nagedacht over God in het algemeen, duiken wij in het derde hoofdstuk in het thema Triniteit. Ik neem je mee in de geschiedenis die heeft geleid tot het beeld van de Drie-eenheid. De Triniteit is een complex idee. Daarom geef ik ook verschillende beelden en metaforen die helpen om dit concept te begrijpen. Aan elke persoon binnen de Drie-eenheid – Vader, Zoon en Geest – heb ik een deelhoofdstuk gewijd. Daarbij laat ik zien hoe de verschillende personen betrokken zijn bij de schepping, de grondvesting van de wet en offers. In het deelhoofdstuk over de Heilige Geest kijken wij in het bijzonder naar de vrucht en gaven van de Geest.

Het vierde hoofdstuk gaat over verlossing, toekomst en eeuwig leven. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wat het woord ‘verlossing’ betekent, waarom wij verlossing nodig zouden hebben. Ik neem je ook mee in de christelijke geschiedenis, waarin verschillende beelden van verlossing zijn opgekomen door de eeuwen heen. Ook waag ik mij aan de eschatologie – de leer van de laatste dingen – door jou mee te nemen in het denkproces over hemel, hel en wat ons en de wereld wacht aan het einde van de rit.

Het laatste hoofdstuk gaat over de Kerk. Eerst kijken wij naar de Bijbelse grondslagen die hebben geleid tot het ontstaan van de Kerk. Vervolgens denken wij na over de verschillende taken die de Kerk heeft in de wereld. We eindigen bij de rituelen in de Kerk. Wij denken na over wat rituelen zijn, waarom ze belangrijk zijn, hoe ze functioneren en wat de betekenis is achter specifieke rituelen in de Kerk.

Aan het einde van dit boek kan het zo zijn dat je honger hebt naar meer. Er is veel goede literatuur op de markt die je verdere verdieping kan geven. Daarom vind je aan het einde van elk hoofdstuk een literatuurlijst. Hier wijs ik op een aantal boeken die mij hebben geïnspireerd in het schrijven van dit boek, maar je vindt ook boeken die ik niet per se heb gebruikt, maar die wel een goede opstap vormen om het christelijke denken verder te ontdekken.

De bronnen waaruit ik put

Ik dit boek zul je een breed scala aan bronnen tegenkomen. Zelf heb ik een protestantse achtergrond, maar meer dan eens grond ik de tekst in de mysterieuze wijsheid van de kerkvaders en de prachtige verhalen uit de middeleeuwen. We begeven ons in een tijd die ik 'post-oecumene' noem. In de twintigste eeuw zijn de verschillende kerkstromingen sterk naar elkaar toegegroeid. De vijandigheid die ooit heerste, is nu grotendeels uit de lucht, zeker in de westerse wereld. Uiteraard zijn er nog verschillen tussen orthodoxe, katholieke en protestantse gelovigen, maar mede dankzij de oecumenische initiatieven van de vorige eeuw zijn wij vaak vooral erg blij om een zielsverwant in het geloof tegen te komen van wie wij mogen leren. Dit boek is dus niet alleen gericht op protestantse en evangelische christenen. Katholieke, orthodoxe gelovigen zijn ook van harte welkom om mee op reis te gaan. Ik vermoed dat ieder zich thuis zal voelen, aangezien ik de gehele kerkgeschiedenis bij het verhaal betrek. Ook hoop ik dat mensen die zich niet identificeren met de christelijke geloofstraditie, zich laten inspireren door de eeuwenoude wijsheid die ik in dit boek ontvouw. Het kan voor jou een heel mooie inleiding zijn in de christelijke manier van denken. Ik ben ervan overtuigd dat iedereen iets nieuws zal ontdekken, wat wellicht zal leiden tot een grotere waardering voor de bredere christelijke traditie in het algemeen.

Naast christelijke bronnen put ik ook uit de inzichten die andere disciplines met zich meebrengen. Een goede manier om de correctheid van een bepaald idee te testen, is door het vanuit verschillende invalshoeken te benaderen. Meer dan eens kwam ik erachter dat oude christelijke ideeën vaak fantastisch aansluiten bij moderne bevindingen uit de biologie, psychologie, neurowetenschappen en filosofie. Meestal staan geloof en wetenschap niet tegenover elkaar, maar spreken ze in twee verschillende talen over hetzelfde fenomeen. In dit boek grijp ik hier en daar de kans om een vertaalslag te maken tussen de twee.

De inzichten waar ik in dit boek woorden aan geef, zijn vaak patronen die op verschillende lagen zichtbaar worden. Zulke patronen geven inzicht in ons persoonlijke leven, maar ook in het functioneren van de bredere maatschappij. De patronen helpen ons om inzicht

te krijgen in het mysterie achter God en het leven na de dood, maar ze sluiten ook aan bij alledaagse zaken uit ons leven. Patronen in de christelijke theologie kunnen wij ook herkennen in andere disciplines. In dit boek vind je verschillende fundamentele patronen en inzichten, en ik hoop dat je in het lezen dezelfde rijkdom mag vinden die ik heb gevonden door deze zaken te onderzoeken.

1. DE BIJBEL

Inleiding

De meeste godsdiensten hebben een element dat centraal staat. Vaak is dit een beeld of een ritueel dat dient als een bron van inspiratie – of een mythe die daarvoor dient. Het christendom heeft, net als het jodendom en de islam, de bijzondere keuze gemaakt om een boek centraal te stellen. Voor elke christen geldt de Bijbel als de bron en leidraad waardoor God tot ons spreekt. Juist omdat de Bijbel zo'n centrale rol inneemt in het christelijk geloof, is het eerste hoofdstuk gewijd aan dit bijzondere boek.

Het woord 'Bijbel' komt van het Griekse woord *biblia*. Dit betekent 'boeken' en 'bibliotheek'. Het is een verzameling van geschriften die het verhaal van de eeuwenlange wandeling tussen God en mens vertelt. De Bijbel is verdeeld in twee delen. Het Oude Testament spreekt over de periode voor Christus' geboorte, en het Nieuwe Testament over de periode daarna.

Het is belangrijk om de inhoud van de Bijbel te kennen. Daarom neem ik je in de eerste twee hoofdstukken mee in het verhaal van de Bijbel. Maar het is ook belangrijk om te begrijpen hoe dit millennia oude boek is ontstaan, en wat maakt dat bepaalde verhalen bewaard zijn gebleven, terwijl andere met de tijd zijn vergeten. Daarom gaat het derde hoofdstuk over de processen die leidden tot de totstandkoming van de Bijbel. In het vierde hoofdstuk geef ik jou een negental leesregels mee. Deze functioneren als handvatten om de teksten uit de Bijbel beter te begrijpen.

1.1 *Het Oude Testament*

Het Oude Testament telt 39 boeken. Een andere naam voor het Oude Testament is het Hebreeuwse woord *Tenach*. Deze naam laat zien hoe het Oude Testament in drie luiken is ingedeeld en welke verhalen erin staan. Omdat er in het geschreven Hebreeuws geen klinkers bestaan, blijven er drie medeklinkers over, T, N en Ch. De T staat voor *Thora*, dat vertaald kan worden met ‘instructie’, ‘onderwijs’ en ‘wetgeving’. N staat voor *Neviim*, dat ‘profeten’ betekent. Ch staat voor *Ketoeviem*, de ‘geschriften’ van het volk van Israël. Elk luik vertelt het verhaal van hoe God voor duizenden jaren met de mens onderweg was.

De Thora

Het verhaal van de Bijbel begint met God. Hij sprak, en zo schiep Hij de hemel en de aarde. Alles wat wij zien en kennen, komt voort uit deze woorden. Ook zei God: “Laten Wij mensen maken, die op Ons evenbeeld lijken.” Nog nooit in de geschiedenis was er zo’n radicaal voorstel gedaan als dit. Elk mens, van koning tot slaaf, was als een spiegel waardoor wij God konden herkennen. Zo’n spiegel is heilig, en het vernietigen van dit evenbeeld was daarom ook de grootste misdaad die de mensheid kon begaan. God schiep een man en een vrouw, en zei: “Wees vruchtbaar en word talrijk!”

De mens leefde in een prachtige tuin en had het goed. Maar hij werd verleid door een slang die bezeten was door het kwaad. Hij overtuigde Adam en Eva om van een vrucht te eten waarover God had gezegd: “Eet niet van de boom die kennis geeft over goed en kwaad. Wanneer je dat doet, dan zal je zeker sterven!” De mensen aten, en het was alsof de schellen van hun ogen vielen. Ze werden geworpen in de geschiedenis, vol met schaamte, pijn en verdriet. Vanaf nu moesten ze zwoegend door het leven met de wetenschap dat ze op een dag zouden sterven.

Na vele generaties besloot God om op weg te gaan met een volk dat Hij apart zou zetten. Hij riep een man, genaamd Abram, de zoon van

Terach, en zei: “Trek weg uit je land, verlaat je familie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat Ik je zal wijzen.” Abram was trouw aan God en trok naar onbekende oorden. God beloofde zijn trouw en gaf Abram een nieuwe naam – Abraham, de vader van vele volkeren. Hij stond aan het begin van een familielijns met vele grote namen. Profeten, rechters en koningen zouden allemaal Abraham als *papa* kennen. Volgens christenen zou het geslacht van Abraham uiteindelijk zelfs de grootste koning uit de geschiedenis voortbrengen: Jezus. Deze koning zou redding brengen aan alle mensen.

Abraham kreeg op oude leeftijd een zoon, Izaak, die zelf vader werd van Esau en Jakob. Toen Izaak stierf – hij was blind en op hoge leeftijd – deed Jakob zich voor als zijn oudere tweelingbroer. Izaak zegende zijn jongste zoon. Dit was hoogverraad in de ogen van Esau. Daarom moest Jakob vluchten, en zo kwam hij, net als zijn grootvader Abraham, in een onbekend land terecht. Hij trouwde met de zussen Lea en Rachel, en kreeg twaalf zonen. God riep Jakob om terug te keren en zich te verzoenen met Esau. De nacht voordat de twee broers elkaar weer zouden ontmoeten, werd Jakob overvallen door een vreemdeling. Een legende zegt dat het een engel van de hoogste God was met wie hij worstelde. Dit gevecht duurde de ganse nacht, en bij het eerste ochtendgloren was Jakob gehavend met een beschadigde heup, maar hij stond nog wel. De engel zegende hem en zei: “Voortaan zal je naam niet Jakob zijn maar Israël, want je hebt met God en mensen gestreden en je hebt gewonnen.”

Israël, *hij die worstelt met God*, en zijn twaalf zonen, later de vaders van de twaalf stammen van Israël, kwamen vanwege een hongersnood in Egypte terecht. De farao was hun eerst goedgezind, maar langzaam verviel het rijk in tirannie. De nakomelingen van Israël gingen vierhonderd jaar lang gebukt onder slavernij. Toen richtte God zich tot Mozes, een Israëlitische vluchteling. Mozes was een stotterende zwakkeling die de confrontatie met de farao niet aandurfde. Toch gebruikte God deze kleine man als zijn instrument. Mozes vroeg aan God: “Als de mensen vragen: ‘Wat is de naam van die God?’, wat moet ik dan zeggen?” God antwoordde: “Ik ben die er zijn zal. Ik zal er zijn!”

Samen met zijn broer Aäron trok Mozes naar de farao. Ze verichtten allerlei tekenen en vertelden over de rampen die de farao kon verwachten als hij niet zou luisteren naar de allerhoogste God. Ze

hadden een hele duidelijke boodschap: “Laat mijn volk, de kinderen van Abraham, Izaak en Jakob, gaan!” De farao gaf geen gehoor aan deze oproep, totdat God elke oudste zoon van het land om het leven bracht. God ging het volk van Israël voorbij en spaarde hun zonen. Op deze paasdag, de dag waar God de Israëlieten passeerde, mocht het volk onder aanvoering van Mozes vertrekken naar een nieuwe plaats. Door de woestijn heen zou God hen leiden naar het beloofde land.

Veertig jaren lang trokken de Israëlieten door de woestijn. Daar gaf God Zijn instructies mee aan het volk. Hij legde hun uit hoe ze moesten leven. God zelf gaf de geboden die de mensen moesten houden om Hem te eren. Hij gaf hun vele wetten en leefregels, die allemaal hun grondslag vonden in de eerste woorden van de Tien Geboden: “Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd. Vereer naast Mij geen andere goden.” Na veertig lange jaren mocht de hoogbejaarde Mozes een blik werpen op het beloofde land. Zelf zou hij nooit binnengaan, maar hij mocht sterven in de wetenschap dat God trouw is gebleven en telkens opnieuw de redding zou blijven brengen die Israël nodig had.

Dit is het begin van het verhaal van de reis die God maakte met de mens. De verhalen, wetten en voorschriften werden later opgeschreven in de vijf rollen van de Thora. *Genesis*, het begin van alle dingen. *Exodus*, de bevrijding van het volk. *Leviticus*, de instructies die ons leren God te eren. *Numeri*, de veertig jaren in de woestijn. En *Deuteronomium*, de weg naar het beloofde land.

De Joden maken een onderscheid tussen de geschreven en gesproken Thora. De geschreven Thora bestaat uit de vijf boeken. De gesproken Thora is de traditie van deze geschriften. Rabbijnen, dat zijn Joodse geestelijken en experts in de studie van de Thora, hebben door de gehele geschiedenis gereflecteerd op de Thora. Ze keken naar de betekenis van deze teksten en de impact van de boodschap van deze teksten op hun eigen tijd. Deze traditie passen christenen ook toe op de gehele Bijbel.

De Bijbel noemen christenen vaak het Woord van God, maar het Woord van God is niet één ding. In het Evangelie van Johannes lezen wij dat Jezus ook het Woord van God is. Wanneer de dominee op de preekstoel staat en spreekt over deze millennia oude geschriften, dan verkondigt hij ook het Woord van God. Het Woord van God is opge-

schreven, maar het is onze opdracht om ons ook het Woord van God eigen te maken. Dit doen wij op twee manieren. Wij lezen de verhalen, keer op keer, en ontdekken zo het fundament waar onze wereld op gebouwd is. En wij leven de verhalen, keer op keer, door de woorden in ons hart te bewaren en ons leven daardoor te laten vormen.

Neviim

Na het overlijden van Mozes trok het volk onder leiding van Jozua Kanaän, het beloofde land, binnen. Ze trokken van stad tot stad, en met de zegen van God veroverden ze het gehele gebied. God verdreef niet alle vreemde volken. Om de trouw van het volk te testen werden ze omringd door stammen die andere goden aanbadten. De zegen van God zou op het volk blijven rusten zolang ze zich aan de geboden zouden houden die Mozes hun had onderwezen in de woestijn. Maar als ze zouden afdrijven in afgoderij en verwerpelijk gedrag, dan zou Hij hen zeker verlaten.

De twaalf stammen van Israël vestigden zich in het land, ieder in hun eigen gebied. Enkel de Levieten waren apart gezet voor een bijzondere bediening. Zij leefden onder de andere stammen en functioneerden als priesters voor het gehele volk. De eerste generaties na Jozua bleven trouw aan de Heer. Ze herinnerden zich de tijd in de woestijn en de trouw die de Heer hun had getoond. Daardoor leefden ze in vrede en welvaart in dit prachtige land. Maar het duurde niet lang voordat de jonge mannen van het volk hun ogen lieten vallen op de vrouwen van de heidenen. Ze lieten de traditie van hun vaders links liggen en vervielen in afgodendienst.

Omdat ze niet trouw waren gebleven, omdat ze onrechtvaardig leefden en geen zorg droegen voor de weduwen en de wezen, liet God het volk over aan hun eigen lot. De vijandige volken in Kanaän veroverden de nederzettingen van de Israëlieten. Nu leefden ze weer als slaven. De omstandigheden waren wreed, en velen stierven van honger en geweld. Dan dachten de Israëlieten weer aan God, en begonnen ze Zijn naam opnieuw aan te roepen. God hoorde hun klagezang en kreeg medelijden. Hij wees een rechter aan die het volk uit de verdrukking moest leiden, zoals Mozes deed destijds. Hij rustte met Zijn Geest over deze mannen en vrouwen, en onder leiding van de rechters versloeg het volk de vijanden en werd rust en rechtvaardig-

heid hersteld. Zolang Gods rechter leefde, was er vrede en welvaart. Maar na het overlijden van de rechter vervielen de Israëlieten weer in hetzelfde patroon. Telkens opnieuw werden ze ontrouw, mengden ze zich met vreemde volken en goden en vergaten ze recht te doen.

Na vele jaren en verschillende rechters was het volk zo ver afgedwaald dat zelfs de Levieten – de priesters van de Heer – corrupt waren geworden. Bijna niemand herinnerde zich de Thora, het verhaal van God die op weg ging met de mens, en het volk van Israël uitkoos als oogappel. Op een dag was er een Leviet die op doorreis kwam te overnachten in de stad Gibeon. Hier woonden Benjaminiten, één van de stammen van Israël. Maar toen ze hoorden dat er een Leviet op doorreis was, verzamelden alle mannen zich op het stadsplein om zich te vergrijpen aan deze vreemdelingen. De ganse nacht verkrachtten ze de vrouw van de Leviet, die 's ochtends dood achterbleef. De Leviet nam haar mee naar huis en sneed haar lichaam in twaalf stukken. Elke stam ontving een deel. Dit was het bewijs van de gruwel waarin het volk was gezonken. Ze leefden zonder God en zonder recht. In die tijd was er geen koning in Israël; iedereen deed wat goed was in zijn eigen ogen.

Koningen van deze tijd werden beschouwd als godenzonen. De mensen van alle volkeren geloofden dat de goden deze koningen hadden gemaakt in hun eigen evenbeeld. Koningen functioneerden als tolken die de wil van de goden verwoordden. Daarom waren zij zo goed als onfeilbaar. Alles wat ze zeiden, was rechtvaardig. Israël was de grote uitzondering. Hun God was de Koning. Hij had gezegd: "Ik ben die er zijn zal." Elk mens was gemaakt naar Zijn evenbeeld, zelfs de slaven en bedelaars. De Israëlieten geloofden dus dat elk mens de status heeft die andere volkeren enkel aan de koning toeschreven. Het enige wat de mens in de ogen van de Israëlieten was opgedragen, was om recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van de Heer. God had zichzelf geopenbaard in de woestijn, ze kenden Zijn wet en ze wisten hoe ze moesten leven.

Maar nu ze zo ver waren afgedreven van dit ideaal, ging het volk naar één van de laatste rechtvaardige mannen van Israël. Samuël, een oude profeet, was een goed mens die de wil van God kon onderwijzen aan het volk. Hij was op hoge leeftijd, en daarom smeekte het volk: "Benoem een koning die ons kan besturen, net als de andere volke-

ren!” Door dit te zeggen verwierp het volk God als koning, maar God verwierp hen niet. Hij zegende eerst koning Saul, totdat deze het foute pad koos. Daarna rustte hij met Zijn Geest op koning David en zijn zoon, koning Salomo. In deze tijd ging het goed met dit volk. Ze bevestigden hun status als een middelgroot koninkrijk met vrede aan de grenzen en een stabiele economie.

Na het overlijden van koning Salomo verviel het volk echter opnieuw in hetzelfde patroon. Het land splitste op in twee koninkrijken. De koningen volgden niet de wil van God. Ze waren wreed voor hun onderdanen, mengden zich met vreemde goden, vervolgden onhandige profeten en leidden het volk langzaam naar de ondergang. Daarom stond God het toe dat de Babyloniërs het land veroverden en het volk in ballingschap afvoerden. Ongeveer zeventig jaar leefden de Israëlieten opnieuw in slavernij. Daarna stond de Babylonische koning hun toe om terug te keren en het land opnieuw op te bouwen.

Tijdens de vele koningschappen en de jaren in ballingschap stonden allerlei profeten op. Zij kenden de Thora, en de Geest van God rustte op hun schouders. God sprak tot hen, en zij vertolkten de wil van God aan het volk. Telkens opnieuw klonk de oproep om terug te keren naar het rechtvaardige pad. Ze voorspelden dat de koninkrijken van Israël en Judea zouden instorten en dat vijandige volkeren het volk van Israël in ballingschap zouden wegvoeren. Toen dit eenmaal was gebeurd, stonden andere profeten op die het volk in ballingschap onderwezen in de wegen van de Heer. God zond andere profeten die zich moesten richten tot de vorsten van vreemde volkeren. Zo werd de Thora vertolkt door de eeuwen heen. Het beloofde land bleef binnen handbereik voor de Israëlieten, zelfs in de duisterste hoofdstukken van de geschiedenis.

Maar van deze profeten klonk ook een ander geluid. De profeet Jesaja schreeuwde: “Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven; de heerschappij rust op zijn schouders. Deze namen zal hij dragen: Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige vader, Vredevorst. Groot is zijn heerschappij, aan de vrede zal geen einde komen.” (Jesaja 9:5-6a) De profeet Micha herhaalde: “Uit jou, Betlehem in Efrata, te klein om tot Juda’s geslachten te behoren, uit jou komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen.” (Micha 5:1) De profeet Zacharia voegde daaraan toe: “Juich, Sion, Jeruzalem, schreeuw het uit van

vreugde! Je koning is in aantocht, bekleed met gerechtigheid en zege. Nederig komt hij aanrijden op een ezel, op een hengstveulen, het jong van een ezelin.” (Zacharia 9:9) Er zou een nieuwe koning komen. Hij zou een nieuw koninkrijk stichten, en aan zijn heerschappij zou geen einde komen. Ook zou deze goddelijke held als een lam naar de slacht worden gebracht en doorboord worden. Waar de profeten over spraken, was destijds nog niet duidelijk, maar God had een nieuwe weg voor ogen. Uit Zijn oogappel Israël zou één man geboren worden die de redding zou brengen aan alle volkeren. De wereld mocht uitzien naar een eeuwige uittocht uit de onderdrukking, door de woestijn, naar het eeuwige beloofde land.

Ketoeviem

Toen het volk van Israël uit ballingschap terugkeerde, vonden ze Jeruzalem, de stad van God, in puin. God wees de priester Ezra en landvoogd Nehemia aan om het volk te leiden in de heropbouw van het beloofde land. Ezra herstelde de tempeldienst, en Nehemia overzag de herbouw van de stadsmuren. Zo werd Israël langzaam weer in zijn eer hersteld, maar de macht en glans die het ooit had in de tijd van David en Salomo, waren voorgoed voorbij.

De terugkeer uit het beloofde land en de heropbouw van Jeruzalem vormen het einde van het grote verhaal van Israël in het Oude Testament. Over de eeuwen heen had het volk een zeer rijke cultuur en identiteit opgebouwd. Een deel hiervan hadden ze opgeschreven en doorgegeven aan de volgende generaties – het werd onderdeel van de *geschriften*.

Door het grote verhaal van het Oude Testament heen staan verschillende intermezzo's van geloofshelden die onderdeel zijn geworden van de *geschriften*. Deze helden belichamen specifieke eigenschappen van het gelovig leven, en zijn typerend voor hun eigen tijd. Ruth was een vreemdelinge. Zij toonde ongeëvenaarde trouw door tegen de moeder van haar overleden man, een Israëlitische, te zeggen: “Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt, zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God.” (Ruth 1:16b) Haar achterkleinzoon kennen wij als koning David.

Job was de enige rechtvaardige man in een onrechtvaardige wereld, maar toch werd hij getroffen door een stormvloed van kwaad

en ongeluk. Al zijn kinderen kwamen om het leven, hij raakte al zijn bezit kwijt en eindigde als een zwerver, naakt in de stoffige grond. Tot overmaat van ramp was zijn lichaam bedekt met zweren. Het verhaal van Job laat zien hoe absurd het leven vaak kan zijn, dat de wet van *karma* – goede en slechte daden betalen zichzelf uit – niet altijd opgaat. Soms zijn wij hele goede mensen en worden wij toch in ellende geworpen. Job weigerde God te vervloeken. Hij zei eenvoudigweg: “Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?” (Job 2:10b) God verklaarde Job daarom rechtvaardig. Aan het einde van het verhaal geeft God geen antwoord op de centrale vraag: *Waarom lijden rechtvaardige mensen?* In de plaats daarvan wijst Hij op alles wat Job niet begrijpt. Hij vroeg aan Job: “Waar was jij toen ik de aarde grondvestte? (...) Wie heeft haar hoeksteen gelegd, terwijl de morgensterren samen jubelden en Gods zonen het uitschreeuwden van vreugde?” (Job 38:4, 6b-7)

Esther was een Jodin uit de vijfde eeuw voor Christus, die leefde onder ballingschap in het Perzische Rijk. Vanwege haar schoonheid werd zij één van de vrouwen van Ahasveros, de koning van Perzië. Toen de hoogste ambtenaar van het rijk, Haman, een list verzong om alle Joden uit te roeien, ging Esther met gevaar voor haar eigen leven naar de koning. Ze zei: “Moet ik omkomen, goed, dan zal ik omkomen.” (Esther 4:16b) Door deze moed voorkwam zij de genocide van haar volk. De koning was haar goedgezind. Hij bracht Haman, zijn rechterhand, om het leven en stond de Joden toe om zich te verdedigen tegen ieder die hen kwaad wilde doen.

Daniël leefde net als Esther in ballingschap. Dit was in de tijd toen de Perzen het rijk van de Meden veroverden. Daniël en zijn vrienden waren het schoolvoorbeeld van protest. Als slaven en hovelingen van de koning was hun alles afgenomen, inclusief hun ballen. Maar toen hun werd opgedragen om vlees te eten, weigerden ze, en aten ze alleen groente. De Heer zegende hen, en schonk de vier mannen wijsheid, kennis en kracht. Toen de drie vrienden van Daniël werd opgedragen om te knielen voor een gouden beeld, weigerden ze, en werden ze in de vuuroven geworpen. Maar de Heer was met hen, en ze overleefden de vlammen. Toen Daniël werd opgedragen dat hij niet meer mocht bidden, ging hij naar zijn vertrek om te bidden. Hij werd gearresteerd en in de leeuwenkuil gegooid. De Heer was met hem, en

de leeuwen lieten hem met rust. Door de heldendaden van protest en de profetieën van Daniël liet God, de Heer, van zichzelf horen in dit heidense land.

De verhalen van deze geloofshelden vormen slechts een deel van de geschriften. David, Salomo en vele andere Israëlieten waren gezegend met een zeer creatieve geest. Ze schreven liederen, gedichten, spreuken en wijsheden. Deze geschriften laten zien dat het geloof niet alleen een verhaal is, of een lijst met wetten, maar dat het ook ten diepste gaat om het hart. De liederen uit de *Psalmen* zingen wij nog elke zondag. De poëzie van liefde en verdriet uit *Hooglied* en *Klaagliederen* raakt de pieken en dalen van het menselijk leven aan. De wijsheden uit *Spreuken* en *Prediker* komen zo regelmatig in ons spreken voor, dat wij de oorsprong niet eens herkennen. Zo voedt de kunstzinnige schoonheid van al deze *geschriften* ons hart en spreekt het in talen die de ratio ver te boven gaan.

Gespreksvragen

1. In de Thora staan de Tien Geboden en vele andere wetten en voorschriften. Sommige zijn heel fundamenteel, zoals het gebod om geen moord te plegen (Exodus 20:13). Maar andere voorschriften kunnen heel arbitrair lijken, zoals de opdracht om geen kleding van wol en linnen samen te dragen (Deuteronomium 22:11). Hoe kijk jij naar de wetten in het Oude Testament?
2. In het Oude Testament komt een patroon naar voren. Het gaat goed met het volk van Israël wanneer ze – onder leiding van een goede koning, rechter of profeet – met God wandelen. Maar er zijn ook perioden van afgoderij onder slecht leiderschap. Dan vervalt het volk in oorlogen en hongersnood. Bespreek met elkaar of dit patroon zich ook vertaalt naar vandaag de dag. Zo ja, hoe gaat dit in zijn werk?
3. Christenen herkennen vaak verwijzingen naar Jezus in het Oude Testament. Denk bijvoorbeeld aan het volgende vers: “De steen die de bouwers afkeurden, is de hoeksteen geworden.” (Psalm 118:22) In dit geval kan de afgekeurde steen naar Jezus verwijzen. Hoe kijk jij naar de relatie tussen het Oude en Nieuwe Testament? Herken je in het Oude Testament veel passages die verwijzen naar Jezus, of denk je dat wij daar juist voorzichtig mee moeten zijn?

1.2 *Het Nieuwe Testament*

Het Nieuwe Testament telt 27 boeken, die oorspronkelijk in het Grieks zijn geschreven. Een groot verschil met het Oude Testament is het tijdvak dat het Nieuwe Testament overbrugt. De verhalen van het Oude Testament trekken door de millennia heen, terwijl het Nieuwe Testament één heel specifiek moment in de geschiedenis behandelt.

Het begin van het verhaal

Vaak begint een verhaal met de woorden: ‘Er was eens.’ Het is daarom aanlokkelijk om het verhaal van het Nieuwe Testament te beginnen met: ‘Er was eens een meisje in het afgelegen dorpje Nazareth.’ Maar Mattheüs, één van de vier schrijvers van de Evangelieën, dacht daar heel anders over. Hij plantte het verhaal van Jezus concreet in de geschiedenis. De eerste woorden van het Nieuwe Testament zijn: “Overzicht van de afstamming van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham.” Hij wijdde de eerste verzen aan de voorouders van Jezus. Bij het noemen van al deze namen, 42 generaties in totaal, gingen de gedachten van de luisteraars direct naar de verhalen van deze grote geloofshelden uit het Oude Testament. Mattheüs schreef vooral aan een Joods publiek, en legde telkens de verbinding tussen het grote verhaal van Israël met het grootste moment uit de geschiedenis.

Er waren dus twee relatief onbekende Israëlieten, woonachtig in het plaatsje Nazareth rond het jaar nul. De timmerman Jozef was een nakomeling van Abraham, Juda en koning David. Hij was uitgehuwelijkt aan Maria, maar ze woonden nog niet in hetzelfde huis en deelden nog niet het bed. God zond een engel naar Maria, die aankondigde:

“Luister, je zult zwanger worden en een zoon baren, en je moet Hem Jezus noemen. Hij zal een groot man worden en Zoon van de Allerehoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal Hem de troon van

Zijn vader David geven. Tot in eeuwigheid zal Hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan Zijn koningschap zal geen einde komen.” (Lucas 1:31-33)

Nadat Maria van de schrik was bekomen, zei ze: “De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.” (Lucas 1:38) Maria was zwanger van de Zoon van God! Ook Jozef werd bezocht door een engel. Deze vertelde hem dat hij bij Maria moest blijven. Ze was zwanger van een Zoon die verwekt was door de Heilige Geest, God zelf! De engel droeg Jozef op om het kindje Jezus te noemen. Jozef werd wakker en deed alles wat de engel hem had opgedragen.

Toen Jezus dertig was, begon Zijn publieke optreden. Zijn neef, Johannes de Doper, was door God voor Hem uitgezonden. Heel Israël liep uit om naar hem te luisteren, terwijl hij de woorden van de profeet Jesaja herhaalde: “Maak de weg van de Heer gereed, maak recht zijn paden!” Velen kwamen tot geloof en lieten zich door Johannes dopen. Ook Jezus kwam zelf naar Johannes toe. Nadat Johannes Hem had ondergedompeld, ging de hemel open, en klonk er een stem die zei: “Jij bent mijn geliefde Zoon, in Jou vind ik vreugde.” De Geest bewoog Jezus de woestijn in, waar Hij veertig dagen en nachten door de duivel op de proef werd gesteld. Daarna kon het werk van Jezus beginnen.

Het werk van Jezus

Jezus ging naar het meer van Galilea, waar een aantal vissers aan het werk was. Hij zei: “Laat jullie netten achter en volg mij.” Ze lieten hun gehele levensonderhoud vallen en gingen achter Jezus aan. Jezus koos twaalf leerlingen. De twee vissers waren broers, Simon Petrus en Andreas. Hij koos nog twee andere vissers, Jakobus en Johannes, ook zij waren broers. Verder koos Jezus Filippus en Bartolomeüs, Mattheüs en Tomas, Jakobus, de zoon van Alfeüs, en Simon, die de IJveraar genoemd wordt, Judas, de zoon van Jakobus, en Judas Iskariot, die een verrader werd. Naast de twaalf waren er nog vele anderen die Hem voor grote delen van zijn bediening volgden. In het bijzonder was er ook een groep vrouwen die voor Hem zorgde. Jezus werd razend populair, waardoor het voor Hem vrijwel onmogelijk was om alleen te zijn.

Van de vier Evangelieën is het Marcusevangelie het oudst. Hij legde de nadruk op de opmerkelijke macht die van Jezus uitging. Jezus was als een vuur dat niet te doven is. Overal waar Hij kwam, verdween de duisternis. Toen Hij de ogen van blinden aanraakte, konden ze weer zien. Ook doofstommen liet Hij weer horen en spreken, door hun oren en tong aan te raken. Hij genas vele zieken, dreef kwade geesten uit en stilte de storm op zee. Overledenen stonden zelfs op uit de dood door Zijn nabijheid! Met deze machtsvertoningen liet Jezus zien dat Hij daadwerkelijk een keerpunt in de geschiedenis was. Hij was niet zomaar een wijze leraar of een bijzondere martelaar. Hij was de Zoon van God die de wereld voor eeuwig uit de onderdrukking, door de woestijn naar het eeuwige beloofde land zou brengen.

Naast alle wondertekens wijdde Jezus veel tijd aan prediking en onderwijs. Zijn bekendste onderricht staat in het Mattheüsevangelie, en heet de *bergrede*. Hij begon met de zaligsprekingen, waarbij Hij de nadruk legde op het zwakke en kwetsbare. Hij zei niet: ‘Gelukkig de machthebbers en rijken’, maar: “Gelukkig de treurende, zachtmoedigen en zij die vervolgd worden.” Dit was een ongekennd radicale uitspraak. De Romeinen geloofden in ijzeren moed, onbuigzame discipline en volkomen controle over lichaam en geest. Wanneer ze een hulpeloos volk uitmoordden en de vrouwen en kinderen als slaven wegvoerden, dan werden de soldaten als helden toegejuicht. In de Grieks-Romeinse cultuur was kwetsbaarheid niet een deugd, maar een zonde! Jezus gooide het om en zei juist dat de laatsten de eersten zullen zijn. Binnen het jodendom was hier wel enige gevoeligheid voor, maar de leer van Jezus bleef radicaal barmhartig voor Zijn tijdsgeest. Tijdens de bergrede wierp Hij ook een geheel nieuw licht op de Thora. Hij zei: “Jullie hebben gehoord ...”, waarna een wet uit de Thora volgde. Hij nam deze wetten en ging er in de vergrotende stap overheen met de woorden: “Maar ik zeg jullie ...” Hij zei bijvoorbeeld: “Jullie hebben gehoord: *Pleeg geen moord*. Maar ik zeg jullie: *Ieder die in woede tegen zijn broeder of zuster tekeergaat, zal zich moeten verantwoorden*.” Op deze manier werden de woorden van de Thora steeds meer een zaak van het hart, een radicale levensstijl die volkomen inging tegen de cultuur van die tijd.

Jezus sprak veel in gelijkenissen. Dit zijn korte metaforische verhalen die impliciet heel fundamentele waarheden met zich meedra-

gen. Vooral het Lucasevangelie is gevuld met parels van parabellen. Jezus zei bijvoorbeeld: “Kan de ene blinde de andere blinde leiden? Vallen ze dan niet beiden in een kuil?” (Luc. 6:39) en: “Het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan.” (Luc. 18:25) Soms was de betekenis van zo’n uitspraak overduidelijk voor de toehoorders, en soms begrepen ze er niets van, terwijl ze wisten dat Jezus gelijk had. Dit is door de jaren heen niet veranderd. Theologen discussiëren tot op de dag van vandaag over de betekenis van woorden als *blinde*, *kameel* en *naald*. Door op zo’n ongrijpbare manier te spreken, reflecteerde Jezus ook iets van het karakter van God en het christelijk geloof. God en geloof zijn niet grijpbaar of behapbaar. Ze verwijzen altijd naar iets mysterieus dat groter is dan ons verstand.

Om dit mysterie te begrijpen, kunnen wij een onderscheid maken tussen de woorden *weten* en *kennen*. Een muziekstuk is bijvoorbeeld iets dat wij leren *kennen*, maar wij kunnen het nooit *weten*. De schoonheid van muziek gaat voorbij aan ons technische begrip, maar door het te spelen of ernaar te luisteren, leren wij het wel *kennen*. *Weten* gaat over het technische begrip, terwijl *kennen* getuigt van een relatie. Zo is het ook met God. Vaak *wisten* de Joden in de tijd van Jezus wel de wet, maar *ze kenden* God niet. Ze waren net als muzikanten die wel noten kunnen lezen, maar geen muziek kunnen produceren. Jezus verwijst constant naar iets dat voorbij onze materiële en begrijpbare wereld reikt. Iets dat wij langzaam mogen leren kennen, aanschouwen en liefhebben.

De dood en opstanding van de Heer

Na drie jaar bediening was de tijd gekomen van Jezus’ grootste optreden. Hij ging op weg naar Jeruzalem, waar Hij samen met Zijn leerlingen het Pesachfeest zou vieren. Hij stuurde Zijn leerlingen vooruit, die terugkwamen met een ezelsveulen. Terwijl Hij op dit dier de stad binnenreed, kwamen de mensen naar Hem toe. Ze trokken hun mantels uit en legden deze op de weg. Ze zwaaide met palmtakken, terwijl ze riepen: “Hosanna voor de Zoon van David! Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer! Hosanna in de hemel!”

Op de avond voor Zijn sterven aten Jezus en Zijn leerlingen de Pesachmaaltijd. Johannes besteedde in het bijzonder veel aandacht

aan deze maaltijd in zijn Evangelie. Terwijl ze aan het eten waren, stond Jezus op. Hij deed zijn bovenkleed af en sloeg een linnen doek om. Zo kleedden slaven zich in die tijd. Hij knielde voor Zijn leerlingen neer en waste hun voeten, en droeg hun op om elkaar ook zo te dienen. Even later zei Hij ook: “Dit draag Ik jullie op: heb elkaar lief.” Er volgde een lange rede over wat er gebeuren zou. Eén van de twaalf zou Jezus uitleveren, en de anderen zouden uit angst wegvlugten. Ja, zelfs de trouwe Petrus zou zeggen dat hij Jezus niet kende. Jezus legde uit dat Hij naar de Vader zou gaan. In het huis van de Vader zijn vele kamers die Jezus voor Zijn volgelingen gereed zou maken. Hij beloofde ook een *trooster*, een *pleitbezorger*, die in Zijn plaats zou komen. Hij wees op de *Ruach*, de Heilige Geest, die in de tijd van het Oude Testament ook al op de dienaren van God rustte. Voor Zijn arrestatie legde Jezus nog een belofte af. De leerlingen zouden bedroefd zijn, maar dit verdriet zou worden omgekeerd in vreugde. Hij zou sterven, maar ook weer opstaan uit de dood! Jezus was met Zijn leerlingen naar de tuin van Getsemane gegaan om te bidden. Judas Iskariot was inmiddels al een tijdje vertrokken. Hij kwam terug met een groep soldaten en volgelingen van de Joodse geestelijkheid om Jezus te arresteren.

Eén element van de maaltijd benoemde Johannes niet. Tijdens die avond nam Jezus een brood. Hij dankte God ervoor, brak het en zei: “Dit is Mijn lichaam voor jullie.” Daarna nam Hij de beker met wijn. Ook daar dankte Hij God voor en zei: “Deze beker is het nieuwe verbond dat door Mijn bloed gesloten wordt.” Hij droeg de leerlingen op dit telkens opnieuw te doen, om Hem te gedenken. Tot op de dag van vandaag herhalen wij deze handelingen van Jezus tijdens de kerkdienst. Wij noemen dit de *Maaltijd van de Heer*, het *Avondmaal*. Na de maaltijd ging Hij naar de tuin van Getsemane om te bidden. Daar werd Hij gearresteerd.

Jezus werd verhoord, gemarteld, vernederd en uitgescholden. Pilatus vroeg aan het volk: “Wat willen jullie dat ik met Hem doe?” Ze antwoordden, al schreeuwend: “Kruisig Hem!” Ze brachten Jezus naar Golgotha, de schedelberg. Ze legden Hem op het hout en doorboorden Zijn handen en voeten met spijkers. Met twee anderen hing Hij urenlang aan dit martelwerktuig, terwijl het leven Hem langzaam verliet. Voor Zijn laatste adem schreeuwde Hij uit: “Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?” Toen Hij stierf, werd het donker

in het hele land. Er was een grote aardbeving en de graven van overledenen gingen open. In de tempel was er een heilige plaats waar alleen de hogepriester één keer per jaar mocht komen. Het gordijn dat daar hing, scheurde in tweeën. Een soldaat die bij het kruis stond, viel op zijn knieën neer en schreeuwde: “Hij was werkelijk Gods Zoon!”

De dichter T.S. Eliot verwoordde de dood van Jezus met de volgende woorden:

De gewonde chirurg hanteert het staal
In onderzoek van het verziekte deel;
Wij voelen onder zijn bloedende hand
Het felle meeleven van de helers ijver
Dat het raadsel oplost van het koortsige cijfer.

(...)

Het druipend bloed onze enige drank,
Het bloedig vlees ons enig maal:
Desalniettemin vinden wij onszelf
Gezond en stevig, vlees en bloed –
En noemen wij toch nog deze Vrijdag goed.

(T.S. Eliot, *The Four Quartets* – vertaling van Herman Servotte, aangepast)

Een zekere Jozef uit Arimatea had een graf waar Jezus gelegd kon worden. Ze haalden Jezus van het kruis en brachten Hem daarnaartoe. Met een grote steen dekten ze het graf af. Het werd avond, het werd nacht. Het was een stille zaterdag, de sabbat. Op zondagochtend gingen twee vrouwen naar het graf om het lichaam van Jezus te verzorgen. Toen ze daar kwamen, was de steen weggerold, en het lichaam was verdwenen. Jezus was uit de dood opgestaan. Hij leeft!

In een periode van veertig dagen verscheen Jezus aan Zijn leerlingen. Hij droeg hun op om op weg te gaan en de blijde boodschap, het verhaal dat ze met Hem beleefd hadden, te verkondigen aan alle volkeren. Hij beloofde: “Ik ben bij jullie, alle dagen van jullie leven.” Daarna steeg Hij op naar de hemelen, waar Hij plaatsnam aan de rechterhand van de Vader. De leerlingen gingen terug naar Jeruzalem. Voor tien dagen was het stil. De leerlingen baden en wachtten op wat er komen zou.

Het christendom verspreidt zich

Op de eerste Pinksterdag ging er een wind door het vertrek waar de leerlingen samen waren. Opeens stonden ze in vuur en vlam. Ze stonden op en gingen Jeruzalem in, waar ze in allerlei verschillende talen begonnen te spreken. Alle mensen uit elke windstreek konden hen verstaan in hun eigen taal. Op die dag kwamen drieduizend mensen tot geloof. Er ontstond een kerk in Jeruzalem, en de leerlingen trokken naar andere steden om het geloof te verkondigen.

Er was ook een zekere Saulus, een farizeeër met een felle haat tegen de heidense leer die deze christenen verkondigden. Op een dag had hij het mandaat gekregen om naar Damascus te gaan en daar christenen te arresteren. Onderweg ging de hemel open. Hij zag Jezus, die tegen hem zei: “Saulus, waarom vervolg je Mij?” Hij was blind en volkomen in shock. Drie dagen en nachten at en dronk hij niet. Hij was bekeerd. Het was niet een bekering zoals wij daar vandaag de dag over spreken. Hij was altijd al een zeer gelovig man die zijn hele leven wijdde aan de bestudering van de Schriften. Met het zien van Jezus kreeg alles wat hij in zijn leven had geleerd, een geheel nieuwe betekenis. Een gelovige uit Damascus, Ananias, ging naar Saulus toe. Door deze ontmoeting kon Saulus weer zien. Hij kreeg een nieuwe naam, Paulus, en liet zich dopen.

Paulus trok, net als vele andere leerlingen, van stad naar stad om het evangelie van Jezus Christus te verkondigen. Hij stichtte vele kerken, ging in debat met Joodse en heidense leiders en schreef brieven naar de verschillende gemeenten waar hij zich mee verbonden had. Deze brieven staan tot op de dag van vandaag in de Bijbel en leren ons het christelijk geloof te begrijpen. Paulus en andere christenen werden niet overal met open armen ontvangen. Hij werd meermaals gearresteerd, hij werd gemarteld en zelfs een keer gestenigd. Aan het einde van zijn bediening liet hij zich arresteren en meevoeren naar Rome, waardoor hij ook de christenen daar kon bedienen. Naar alle waarschijnlijkheid werd hij daar vanwege zijn geloof om het leven gebracht.

De apostel Johannes leefde het langst van de twaalf leerlingen die Jezus had uitgekozen. Hij werd verbannen naar het eilandje Patmos, waar hij Openbaring, het laatste Bijbelboek, schreef. Dit boek, dat als een brief is geschreven, is apocalyptisch van karakter. Het gaat over

het einde van de wereld zoals wij deze kennen. Op zeer levendige wijze schreef hij over de laatste dingen die in de toekomst zullen gebeuren. Hij vertelde over het lijden van de gelovigen, over de strijd die God voert met het kwaad, en over de dag dat Christus terug komt. Hij schreef: “Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij, en de zee is er niet meer.” Dit is de belofte waar alle lijdende christenen door de gehele geschiedenis op mogen vertrouwen. Hij sloot de Bijbel af met de woorden: “Hij die van deze dingen getuigt, zegt: ‘Ja, Ik kom spoedig!’ Amen. Kom, Heer Jezus! De genade van onze Heer Jezus zij met u allen.” (Openb. 22:20-21)

De historische impact van het werk van Jezus, dat werd voortgezet door Paulus en de apostelen, kan onmogelijk onderschat worden. Het verhaal van het Nieuwe Testament werkte als een soort dieptebom die de gehele aarde aan het schudden heeft gezet. In de eerste eeuw was nog niet zo heel veel te merken van de impact. Er waren een aantal christelijke gemeenten in steden als Jeruzalem, Korinthe en Rome, maar de cultuur was nog volkomen afgestemd op het Grieks-Romeinse denken. Deze cultuur was volkomen afgestemd op brutaliteit en systematische uitbuiting. De historicus Tom Holland zegt erover:

De gehele economie is gefundeerd op slavernij. De seksuele economie is gefundeerd op het absolute recht van vrije Romeinse mannen om seks te hebben met wie ze maar willen en op welke manier ze maar willen. Dit is een wereld die afschuwelijk wreed is vanuit onze manier van denken.

(Tom Holland, *interview over zijn boek ‘Dominion’*)

Het Nieuwe Testament was zo revolutionair dat niemand in de westerse wereld nog iets herkent van deze brute Grieks-Romeinse cultuur. Het christendom functioneerde als een rimpeleffect dat volledig doorklinkt in de geschiedenis van de westerse wereld. Vrijwel al onze normen en waarden en de gehele manier waarop wij naar de wereld kijken, komen voort uit dit rimpeleffect. Wij kijken naar tijd als iets dat begint en eindigt. Wij zoeken naar waarheid door middel van wetenschap. Wij geloven in mensenrechten en wij hebben een internationale rechtbank om deze te waarborgen. Dit zijn slechts enkele voor-

beelden van de erfenis die het Nieuwe Testament ons gegeven heeft. Ja, zelfs democratie zoals wij die nu vormgeven, komt niet voort uit Athene, maar uit de christelijke traditie. Of wij onszelf nu christen noemen of niet, de kering in de tijd vond daadwerkelijk plaats met het sterven en opstaan van een doodgewone man uit Nazareth waarover God zei: “Dit is Mijn Zoon.”

Gespreksvragen

1. Het Nieuwe Testament begint met de stamboom van Jezus. Hierdoor wordt duidelijk de link gelegd tussen het Oude en Nieuwe Testament. Jezus was een Jood, en Zijn bediening vond voornamelijk plaats onder Joden. Pas later zond Hij Zijn volgelingen uit om het geloof bekend te maken onder alle volkeren. Het christendom is dus duidelijk geworteld in het jodendom. Hoe kijk jij naar de link tussen deze twee godsdiensten? En wat voor implicaties heeft dit voor onze verhouding ten opzichte van Joden vandaag de dag?
2. De grote apotheose van het christelijk verhaal ligt in de dood en opstanding van Jezus. Bespreek met elkaar waarom dit zo belangrijk is voor jou.
3. Dit deelhoofdstuk beargumenteert dat het christendom een grote invloed heeft op de hedendaagse cultuur. Ook mensen die zichzelf niet christen noemen, hangen vaak wel christelijke normen en waarden aan. Hoe herken je dit in onze cultuur? Ook zijn er steeds minder mensen die zich identificeren als christen. Denk je dat dit onze (christelijke) normen en waarden gaat veranderen?

Essentiële inzichten voor moderne gelovigen

Allerhande zinzoekers geloven in de mythe dat het christendom achterhaald is. Dat is jammer, vindt de jonge theoloog Tom Schepers, want het christendom bevat een schat die het waard is naar op zoek te gaan. In een ontdekkende stijl neemt Schepers je mee in de veelzijdige wereld van de christelijke religie. Hij laat zien dat het christelijk geloof aansluit bij moderne bevindingen uit de biologie, neurowetenschappen en filosofie. Voor lezers die verdieping zoeken in hun geloof.

Tom Schepers weet het christendom op originele wijze te belichten. Het boek is niet leerstellig geschreven, maar nieuwsgierig en onderzoekend. Zijn boek is geschikt voor een verdiepingscursus en voor Bijbelkringen: ieder hoofdstuk eindigt met een aantal vragen die het gesprek op gang brengen.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

9 789043 539418